



ESEKSO

SLIBINAS

2016
Didžiosios
Britanijos Metų
knyga

SARAH PERRY

baltos lankos

Sarah Perry

Esekso slibinas

romanas

Iš anglų kalbos vertė Gabrielė Gailiūtė-Bernotienė

baltos lankos

Apšniukštinėjusi upę ieškodama tulžių ir pilį ieškodama varnų, Kora Syborn ėjo per Kolčesterį su Marta už parankės, virš jų-dviejų laikydama skėtį. Tulžių nerado (tikriausiai išplaukė į Nilo kruizą – Marta, gal plaukiam ir mes?), bet pilies tvirtovėje buvo tiršta stypčiojančių niauriaveidžių kovų apiplyšusiomis kelnėmis.

– Neblogi griuvėsiai, – pasakė Kora, – bet norėčiau pamatyti kartuves – ar nenaudėlį iškapotomis akimis.

Marta – ji neturėjo kantrybės praeičiai ir žvilgsnį visada kreipė į kokią šviesesnę tašką po kelerių metų – atsakė:

– Jei jau būtinai nori rasti, kančių yra.

Ir parodė žmogų, kurio kojos baigėsi virš kelių, įsitaisiusį priešais kavinę, kad būtų patogiau kelti kaltės jausmą turistams prikimštais pilvais.

Marta neslėpė, kaip jai nemalonu būti išplėštai iš namų mieste: kad ir kaip stora šviesi kasa ir stiprios rankos darė ją panašią į melžėją, mėgstančią grietinėlę, ji niekada anksčiau nebuvo nukeliavusi toliau į rytus negu Bišopsgeitas, ažuolais apžėlę Esekso laukai jai atrodė niaurūs, o rausvai nudažyti Esekso namukai – pusgalvių buveinės. Ji negalėjo patikėti, kad tokiame užkampyje galima gauti kavos, ir be galo šlykštėjosi aitriu skysčiu, kurio jai patiekė; su visais, ką tik sutikdavo, kalbėdavosi perdėtai mandagiai – kaip kalbama su kvailais vaikais. Vis dėlto per dvi savaites nuo tada, kai jos išvyko iš Londono – Frensį pasiėmė

iš mokyklos, mokytojai nieko nesakė, bet buvo matyti, kaip jiems palengvėjo, – Marta beveik pamilo mažą miestelį už tai, kaip jis veikė draugę, kuri, ištraukta iš po Londono žvilgsnio, pamiršo stropiai gedėti ir dešimčia metų atjaunėjo bei pralinks-mėjo. Anksčiau ar vėliau, galvojo ji, švelniai paklaus, kiek Kora ketinanti gyventi jų dviejuose kambarėliuose Didžiojoje gatvėje niekuo neužsiimdama – tik vaikščiodama, kol dar pastovi, ir var-tydama knygas; bet kol kas jai pakako matyti Korą laimingą.

Pasitaisiusi skėtį, kuris niekuo nepadėjo, tik tvarkingiau skirstė nestiprų lietų joms už apykaklių, Kora nusekė ten, kur rodė Marta. Luošys daug geriau už jas sugebėjo dangstyti nuo orų; sprendžiant iš patenkintos minos, su kuria apžiūrinėjo ap-verstos skrybėlės turinį, dienos išmaldos būta neprastos. Jis sė-dėjo, kaip iš pradžių pasirodė Korai, ant akmeninio suoliuko – bet geriau įsižiūrėjusi ji pamatė, kad tai nugriuvusio mūro gabalas. Bent trijų pėdų pločio ir dviejų gylio, į kairę nuo elgetos bigių, švietė lotyniško užrašo likučiai. Pastebėjęs, kad iš kitos gatvės pusės jį stebi dvi moterys gerais paltais, tuojau nutaisė vargšo bedalio išraišką – bet tuojau ją pametė kaip per daug akivaizdžią ir vietoje jos ėmė demonstruoti tauriai kenčiąs, užsimindamas, kad nors jo darbas jam atgrasus, jo niekaip neapkaltinsi, kad to darbo kratąsis. Kora, labai mėgusi teatrą, ištraukė ranką Martai iš parankės ir, nusliugusi už pravažiuojančio autobuso, iškil-mingai sustojo jam prie kojų, mažumėlę pasislėpusi nuo lietaus po menka veranda.

– Laba diena.

Siektelėjo piniginės. Žmogus pakėlė akis į dangų, kuris tą akimirką praplyšo ir atvėrė pribloškiamai mėlyną vidų.

– Nelaba, – atsakė. – Bet gal dar taps laba – tebūnie.

Properša nušvietė pastatą jam už nugaros – Kora išvydo, kad jis išdraskytas tarsi sprogimo. Viena dalis kairėje jos likusi

stovėti maždaug taip, kaip sumanyta architekto: kelių aukštų pastatas, galėjęs būti dvaru ar rotuše, – bet dešinėje atplyšęs ir susmekęs keliomis pėdomis į žemę. Kad nevirstų ant šaligatvio, jį prilaikė karčių ir lentų aptvaras, bet atrodė pavojingai ir jai vaidenosi, kad pro negausų gatvės eismą girdėti, kaip girgžda ir gergždžia geležis, trindamasi į akmenį. Greta jos išdygo Marta ir Kora instinktyviai stvėrė ją už rankos, nežinodama, ar žengti atgal, ar pasikaišyti sijoną ir pasižiūrėti iš arčiau. Pirmyn stūmė tas pats alkis, kuris versdavo skaldyti akmenis ieškant amonitų, kol oras imdavo dvokti korditu: viršuje ji matė kambarį su sveiku židiniu, ryškiai raudono kilimo draiskaną, it liežuvis nukarusią pro perlūžusių grindų kraštą. Dar aukščiau, greta laiptų, įsikabinęs ažuolo sėjinukas, o gipso lubas kolonizavęs blyškus grybelis, panašus į daugybę bepirščių rankų.

– Tik atsargiai, panele! – Susirūpinęs žmogus atsislinko akmeniniu suolu ir stvėrė Korą už palto padurko. – Ką gi tamsta čia sumanei? Ne, dar tolėliau, manyčiau... ir dar... dabar jau saugu, taip; daugiau tamsta taip nedaryk.

Jis kalbėjo valdingai it vartų sargas, ir Kora, gerokai susigėdusi, atsakė:

– Ak, atleisk, tamsta: nenorėjau tamstos išgąsdinti. Tiesiog man pasirodė, kad kažkas krustelėjo.

– Tikriausiai kregždutė, dėl jų tamsta nesuk galvos. – Aki mirką užmiršęs profesinę išraišką, timptelėjo šaliką ir prisistatė: – Tomas Teiloras tamstos paslaugoms. Anksčiau tamsta nesi čia buvusi, kiek suprantu?

– Prieš kelias dienas. Mudvi su bičiule, – Kora parodė į Martą, stovinčią nuošaliau skėčio šešėlyje, net pastirusią iš nepasitenkinimo, – kuriam laikui čia atvykome, tai pamaniau, reikia pasisveikinti.

Kora ir luošys paieškojo šiame teiginyje logikos, jos neradę, nutylėjo.

– Tikriausiai tamstą domina žemės drebėjimas, – pasakė Teiloras, rodydamas griuvėsius už nugaros. Priminė dėstytoją, paskutinįsyk žvilgtelintį į užrašus, ir Kora – visada nekantraujanti būti lavinama – parodė, kad taip.

– Ar tamsta galėtum mus apšviesti? – paklausė ji. – Jei tik turi laiko.

Ištiko (pasakojo jis) prieš aštuonetą metų, kiek menas, lygiai aštuoniolika minučių po devintos. Buvo gražiausias balandžio rytas, kiek tik visi įstengė prisiminti, ir vėliau tai laikyta laime, nes dauguma žmonių buvo lauke. Esekso žemė pasipurtė, lyg norėtų nusimesti visus savo miestus ir kaimus; dvidešimt sekundžių, ne daugiau, apėmė traukuliai, vieną sykį nuščiuvo tarsi atsikvėpti, tada vėl prasidėjo. Kolno ir Blekvoterio žiotyse jūra susiplakė į putotas bangas, jos nusiaubė pakrantę ir į šipulius sudaužė visus laivus, kurie tik buvo vandenyje. Langenho bažnyčia, kurioje vaidenasi, sukrėsta beveik į dulkes, o Vivenho ir Abertono kaimai virto griuvėsiais. Žemės drebėjimą juto net Belgijoje, kur nuo stalų nulakstė arbatos puodukai; čia, Esekse, berniuką, paliktą miegoti lovelėje po stalu, sutraiskė griūvantis mūras, o žmogus, valęs rotušės laikrodžio ciferblatą, nuvirto nuo kopėčių ir jam nutraukė ranką. Maldone žmonės pamane, kad kažkas sprogdinąs dinamitą miestiečiams pagąsdinti, ir klykdami išlėkė į gatves, o Virlio bažnyčia sugriauta nepataisomai – lankoma vien lapių, klauptų nelikę, tik dilgėlynai. Soduose obelys numetė žiedus ir tais metais nevedė vaisių.

Geriau pagalvojusi Kora prisiminė antraštes, kurios skambėjo mažumėlę pašaipiai (tik pamanykite, mažasis menkasis Eseksas, vos raukšlėlė kraštovaizdyje, sudrebėjęs ir suskeldėjęs!).

– Neįtikėtina! – džiugiai pranešė ji. – Mums po kojomis šiame pasaulio kampelyje – vien paleozojaus uolienos; tik pamanyk – suklotos prieš penkis šimtus milijonų metų, gūžtelėjo pečiais ir nuvertė bažnyčių varpines!

– Apie tai nieko nežinau, – pasakė Teiloras, gana supratin-
gai susižvalgęs su Marta. – Šiaip ar taip, Kolčesteriui, kaip tamsta matai, labai nepasisekė, nors žuvusių nebuvo. – Vėl nykščiu pa-
rodė į žiojinčius griuvėsius ir pasakė: – Jei tamsta nori vidun, eik
atsargiai ir dairykis mano kojų, pamečiau jas vos už penkiolikos
jardų.

Trūktelejo kelnių audinį, tvirčiau susisupdamas į tuščią au-
deklą; Kora, lengvai pasiduodanti gailesčiui, pasilenkė, uždėjo
ranką jam ant peties ir tarė:

– Labai atsiprašau, kad verčiu tai prisiminti – nors tikriau-
siai tamsta niekada ir nepamiršti, ir dėl to labai tamstą užjaučiu.

Kyštelėjo ranką piniginėn svarstydamą, kaip parodyti, kad
moka jam ne išmaldą, o atlygį.

– Na, ką gi. – Teiloras paėmė monetą – sugebėjo tai atlikti
taip, lyg darytų jai paslaugą. – Dar ne viskas! – Dėstytojo ma-
nieros dingo ir jis virto artistu. – Tikriausiai tamsta būsi gir-
dėjusi apie Esekso slibiną, kadaise variusį siaubą Henhamui ir
Vormingfordui, o dabar vėl pastebėtą?

Kora džiaugsmingai atsakė negirdėjusi.

– Ak, – Teiloras didžiai nusiminė, – kažin, gal nedera tams-
tos varginti, juk damos tokios trapios būtybės. – Nužvelgė lanky-
toją ir aiškiai nusprendė, kad moters šitokiu paltu paprasčiausia
pabaisa neišgąsdinsi. – Taigi: tai nutiko 1669 metais, kai soste
sėdėjo karaliaus išdaviko sūnus, o žmogus nė mylios negalėjo
nueiti neišvydęs prie ažuolo ar vartų stulpo prismeigto skel-
bimo. „KEISTOS ŽINIOS“, – būdavo rašoma ten – apie pabaisą
slibiną avies akimis, išbridusį iš Esekso vandenų į beržynus ir

laukus! – Pablizgino monetą į rankovę. – Tai buvo Esekso slibino metai – ar žvynuoto ir gysloto, ar medinio ir drobinio, ar tiesiog pamišėlių pramano; vaikų neleisdavo prie upės krantų, o žvejai troško geresnio amato! Tuomet jis dingo taip pat staiga kaip ir pasirodęs, ir beveik du šimtus metų apie jį negirdėjome nė cypt, iki užgriuvo žemės drebėjimas ir ten po vandeniu kažkas išsikratė – kažkas išsilaisvino! Didžiulis šliužas, kaip žmonės kalba, ne tiek slibinas, kiek drakonas, patenkintas ir sausumoje, ir vandenyje, giedrą dieną šildosi prieš saulę sparnus. Pirmasis, jį išvydęs prie Point Klero, pametė galvą ir jos nebesurado – mirė beprotnamyje vos prieš pusmetį, palikęs tuziną piešinių, nupaišytų angliukais iš krosnies...

– Keistos žinios! – tarė Kora. – Ir dar keistesnių dalykų slepia dangus ir žemė... Sakyk, tamsta: ar buvo kada padarytas koks nors jo atvaizdas – ar kam nors atėjo į galvą jį aprašyti?

– Kiek žinau, ne. – Jis gūžtelėjo pečiais. – Nepasakyčiau, kad pats tuo labai jau tikėčiau. Eseksiškiai labai jau linkę įsijausti į tokius dalykus, nes čia ir Čelmsfordo raganos, ir Juodasis Šakas* užsuka, kai persiėda Safolko mėsos. – Kurį laiką žvelgė į jas ir staiga, regis, pavargo nuo jų draugijos. Įsikišo monetą į kišenę ir paplekšnojo. – Ką gi, šiandienai užsidirbau, ir dar daugiau – netrukus mane pargabens namo skaniai pavalgyti. Be to, – gudriai pažvelgė į Martą, kuriai nuo nekantrumo net skėčio strypai virpėjo, – manau, judvi verčiau eikite savo keliais, tik pasisaugokite grindinio plyšių, kaip jums pasakytų mano dukra, nes niekada nežinai, kas juose.

* XVI a. Čelmsforde, Esekse, Anglijoje pirmą kartą moterys nuteistos už raganavimą. Juodasis Šakas (angl. *Black Shuck*) – anglų folkloro pabaisa, didžiulis juodas šuo vaiduoklis, klajojantis po Rytų Anglijos regioną (Norfolką, Safolką, Eseką).

Pamojo joms didingu gestu, puikiai tinkamu valstybės vyriui, genančiam šalin sekretorę, ir, išgirdęs šlapiame ore kvatojant jauną porą, nusigręžė, vėl nutaisė maldaujamą išraišką.

– Kažkur ten, – pasakė Kora, grįždama pas Martą, – tuose griuvėsiuose ir dulkėse, guli jo batai ir tikriausiai jo prarastų kojų kaulai...

– Netikiu nė vienu žodžiu; pažiūrėk, žiebiasi šviesos, jau po penkių. Reikia grįžti, pasižiūrėti, kaip laikosi Frenkis.

Tai buvo tiesa: jos paliko Frenšį lovoje, kietai aptūlotą ir pastirusį it mumija, slaugomą šeimininko, užauginusio tris savo sūnus ir maniusio, kad Koros vaikas ramus, o peršalimą galima paskandinti sriuboje. Frensis, netikėtai sutikęs žmogų, kuris į jį žvelgė ne tik be jokio įtarumo, bet netgi beveik be susidomėjimo, maloningai priėmė šiurkštų gerumą, kurio niekada nebūtų suteikusi motina. Net atidavė šeimininkui vieną iš savo brangenybių (geležies pinito gabalą – pusiau tikėjosi, kad bus palaikytas auksu) ir pamėgo skaityti istorijas apie Šerloką Holmsą. Kora galvojo: kažin, kaip įmanoma nerimauti dėl sūnaus (susirgus jo veidas imdavo mergaitiškai švytėti ir jai spausdavo širdį), bet kartu justti palengvėjimą dėl priverstinio atsiskyrimo. Gyvenant dviejuose ankštuose kambarėliuose, visi smulkūs jo ritualai atsidūrė jai prieš nosį, ji nebegalėjo nepastebėti, koks jis abejingas jos pykčiui ar šilumai; laisvės diena prie pilies tvirtovės ir tarp nuogų gluosnių palei Kolno upę jai buvo tikras džiaugsmas, ir ji nenorėjo jos baigti. Marta, kažin kaip sugebanti išsakyti Koros mintis anksčiau, negu šios susiformuodavo, tarė:

– Bet žiūrėk – tavo paltas velkasi per balas, o plaukai kiaurai šlapi; susiraskim kavinę ir palaukim, kol praeis lietus.

Ji galva parodė į varvančią markizę, po kuria poroje langų grūdosi pyragaičiai.

Kora atsargiai pratarė:

– Be to, dabar jis juk jau miegos, nemanai? O pažadintas taip pyksta...

It suokalbininkės nužingsniavo šlapiu grindiniu, švytinčiu besileidžiančioje saulėje, o pasiekus markizės šešėlį Kora išgirdo pažįstamą balsą.

– Ponia Syborn, kaip Dievą myliu!

Ji pažvelgė į gatvės prieblandą ir paklausė:

– Kas nors mus pamatė?

Marta, niekada nemėgstanti, kai braudavosi kas pašalinis, joms sykiu leidžiant laiką, trūktelėjo krepšio dirželį.

– Kas gali tave čia pažinoti? Juk neišbuvo nė savaitės – kodėl tu visada vis krenti į akis?

Balsas vėl pasigirdo:

– Kora Syborn, kaip mane gyvą matai!

Džiugiai krykšdama, ji puolė ant šaligatvio ir iškėlė ranką.

– Čarlzai! Eikš! Eikš, pažiūrėk!

Jos link artėjo pora tokių didžiulių skėčių, kad užėmė visą gatvę: Čarlzas ir Katerina Ambrouzai atrodė labai neįprastai. Kadaisė buvęs Maiklo Syborno bendradarbis – kažkuriuose iš daugelio Vaitholo pareigų, kurių Kora niekada neįstengdavo suprasti ir kurioms, regis, priklausydavo dvigubai didesnė galia negu politiko ir jokios atsakomybės, – Čarlzas tapo nuolatiniu Fauliso gatvės gyvenimo dalyviu. Jo ryškiaspalvės liemenės ir nepasotinamas apetitas viskam slėpė daugelio nepastebimą sumanumą; Kora jį perprato per pirmąjį susitikimą ir jis iš esmės tapo jos vergu. Gal ir netikėtai buvo visiškai atsidavęs savo žmonai, kuri buvo tokia mažutė, koks jis stambus, ir kuriai jis atrodė amžinai linksmas. Jiedu buvo dosnūs, geraširdžiai ir domėjosi kitų žmonių gyvenimu; kai pareiškė, kad, susirgus Sybornui, negalima kreiptis į jokią kitą daktarą – tik į Garetą, atsisakyti atrodė neįmanoma.

Kora guosdama apkabino palydovei liemenį.

– Juk žinai, kad man labiausiai patiktų vien tu, aš ir mūsų knygos. Bet juk čia Čarlzas ir Katerina Ambrouzai – pažįsti juos, jie tau patinka – ne, tikrai patinka! Čarlzai! – Kora ironiškai giliai tūptelėjo, galbūt tai galėjo atrodyti elegantiškai, jeigu jos atkišti kojų pirštai nebūtų buvę apauti murzinu vyrišku batų. – Martą, žinoma, pažįsti?

Marta išsitiesė visu ūgiu ir nedraugiškai linktelėjo.

– Ir Katerina čia – nė nemaniau, kad pažįstate Angliją toliau negu Palmers Grynas, gal pasiklydot? Gal jums paskolinti žemėlapi?

Čarlzas Ambrouzas pasibjaurėjęs pažvelgė į murziną batą, Hariso tvido paltą, per platų ties pečiais, ir stiprias rankas nukramtytais nagais.

– Pasakyčiau, kad malonu tave matyti, nors dar nesu regėjęs nieko panašesnio į plėšikauti susiruošusią barbarų karalienę; neįau būtina mėgdžioti icėnus^{*} vien dėl to, kad atsidūrei jų žemėse?

Kora – ji atsisakydavo vilktis bet ką, kas suvaržytų liemenį, ji persibraudavo rankomis plaukus ir pasikišdavo juos po skrybėle, ji nesegėjo papuošalų nuo tada, kai prieš mėnesį išsitraukė iš ausų perlus – neįsižeidė.

– Boudika tikrai gėdytųsi pasirodyti šitokia. Gal eime vidun, išgerkim kavos ir palaukim, kol debesys prasisklaidys? Tu galėsi pabūti gražus už mus abu.

Ji įsikibo Katerinai Ambrouz į parankę ir juodvi mirktelėjo viena kitai, žiūrėdamos, kaip įspūdingai aksominė Čarlzo nugara žengia į kavinę.

– Bet kaipgi, tiesą sakant, tu *laikaisi*, Kora?

* Britonų gentis, gyvenusi geležies amžiuje Esekso teritorijoje. Boudika – icėnų karalienė, vadovavusi sukilimui prieš romėnus.

Katerina sustojo ant slenksčio ir, delnais suėmusi jaunėsios moters veidą, atgrėžė jį į šviesą. Apžiūrėjo aukštus skruostikaulius – akis lyg skalūnai. Kora neatsakė, nes bijojo išsiduoti, jog yra begėdiškai laiminga. Katerina, kuri apie Maiklo Syborno santykius su žmona nutuokė daugiau, negu Kora galėjo pamanyti, atsakymą rado ir pasistiebusi pabučiavo ją į smilkinį. Joms už nugaros Marta apsimestinai kostelėjo; Kora atsigrėžė, atsitūpusi pakėlė drobinį krepšį ir sukuždėjo:

– Tik pusvalandukui, *pažadū...*

Ir įsivedė palydovę kartu.

– Nagi – tai *ką* čia veikiate? Man judu tokie susiję su Vaitholu ir Kensingtonu, kad kai išvydau jus, nykstančius ties miesto pakraščiu, maniau, vaidenasi!

Kora patenkinta pažvelgė į stalą. Susižavėjusiai mergelei balta prikyšte Čarlzas paliepė atnešti bent tuziną jos pačios mėgstamiausių pyragaičių ir galoną arbatos. Jai aiškiai patiko kokosai: atnešė kokosinių orinukų, sviestinių sausainių su drožlėmis, pyrago riekių, suvilgytų aviečių džemu ir apvoliotų kokoso drožlėse. Kora, tą rytą nužingsniavusi kelias mylias, ramiai kimšo viską iš eilės, artėdama prie madlenų viduryje.

– Taip, – pritarė Marta su plieno gaidele, kurią derėjo išgirsti. – *Ką* čia veikiate?

– Lankome draugus, – atsakė Katerina Ambrouz.

Grakščiai išniro iš paltuko ir susižavėjusi apsidairė po tamsią, kvapnią kavinukę. Ją kažkuo pralinksmino staltiesė žaliais kutais, krintančiais jiems ant kelių; čiupinėjo juos tvardydamą šypsnį ir tarė:

– Ko daugiau čia važiuoti? Nieko nenusipirksi, nė vienos didelės krautuvės. Kurgi vietiniai gauna vyno ir sūrio?

– Manau, vynuogyne ir karvidėje. – Čarlzas padavė žmonai lėkštę, ant kurios padėjo mažą pyragaitį, storai aplietą glajumi.

Ji pyragų niekada nevalgydavo, bet retsykais jis mėgdavo ją gundyti. – Mėginame įkalbėti pulkininką Hovardą kituose rinkimuose kandidatuoti į Parlamentą. Jis ketina eiti į pensiją, ir...

– ...ir yra *Labai Gera Žinia*, – užbaigė Kora nuvalkiota paties Čarlzo fraze.

Marta greta jos truputį įsitempė, galbūt ruošdamasi skelti prakalbą apie visuomenės sveikatą ar būsto reformos poreikį. (Susuktas į mėlyną popierinį maišelį, įkištas į drobinį krepšį gulėjo amerikietiškas romanas, kuo prielankiausiai aprašantis ateities utopiją, kur gyvenama miestuose komunose. Marta savaičių savaites laukė, kada jis pasirodys Anglijoje, ir nekantravo grįžti namo jo tyrinėti.) Kora, nors gerbė jautrią draugės sąžinę, neturėjo jėgų stebėti prie arbatos puodukų pradedamo mūšio. Įdėjo Katerinai į lėkštę madleną, bet ši ją nustūmė ir vietoje jos prisitraukė Martos ant staltiesės padėtą žemėlapi.

– Galima?

Katerina išlankstė puslapius, kol pasirodė nespalvotas Kolčesteris – įdomiausias jo vietos buvo prielankiai sužymėtos ir iliustruotos nuotraukomis. Kora apibraukė Pilies muziejų; Šv. Mikalojaus varpinę dengė arbatos dėmė.

– Taip, – tarė Katerina. – Galvojome aplankyti pulkininką, kol *kiti* nespėjo: jis neslepia ambicijų, bet niekada neišsiduoda, kurios jos krypties. Manau, Čarlzas jį įtikino, kad per kitus rinkimus valdžia keisis; jis sako, kad reikia už tai statyti visus pinigus. Senis turi jėgų kaip dvigubai jaunesnis žmogus, be to, yra užsispyręs; dar galim išvysti seniausią ministrą pirmininką.

Jai nereikėjo nė minėti Gladstono vardo – Ambrouzų šeimai tai buvo pusiau ekscentriškas šventasis, pusiau mylimas giminaitis. Kora sykį jį buvo sutikusi – pastirusi stovėjo greta vyro, o jo smailūs pirštų galiukai smigo jai į žasto odą, Gladstonas mažumėlę gunktelėjęs sveikino atvykstančiuosius, ir ją labai pribloškė

pašėlęs protas, švytintis iš po antakių, kurie šaukėsi žirklių. Mai-klą Syborną jis pasveikino tokiu lediniu balsu, kad liko aišku, jog politikas jos vyrui jaučia nenumaldomą neapykantą, ir nors su ja Gladstonas sveikinosi taip pat šaltai, vėlesniais metais ji visada laikydavo jį sąjungininku.

Marta tarė:

– Tai vis dar duodasi su mergšėmis?

Labai stengėsi būti bjauri – bet Čarlzas nesileido šokiruojamas ir išsišiepė pro arbatos puoduko kraštą.

Katerina skubiai tarė:

– Tai tiek apie mus – o ką tu veiki Kolčesteryje, Kora? Jei norėjai prie jūros, galėjai važiuoti į mūsų namą Kente; čia vien dumblas ir mylių mylios pelkių – nuo tokių vaizdų net klounas nuliūstų. Nebent susigalvojai keliauti į kareivines ieškoti naujo vyro; daugiau nežinau, kas čia galėtų tave traukti.

– Tuojau parodysiu. – Kora prisitraukė žemėlapiį ir pirštu – kaip Katerina pastebėjo, ne itin švairiu – nuvedė liniją į pietus nuo Kolčesterio, Blekvoterio upės žiočių link. – Prieš mėnesį du vyrai ėjo Mersio uolų papėde ir jų vos neužgriuvo nuošliauža. Jie susiprato apžiūrėti nuotrupas ir rado fosilijų liekanų – šen bei ten kelis dantis, įprastų koprolitų, žinoma, – bet ir kažkoki nedidelį žinduolį. Jis nugabentas į Britų muziejų suklasifikuoti; kas žino, kokią naują rūšį jie galėjo atrasti!

Čarlzas įtariai pažvelgė į žemėlapiį. Kad ir koks buvo liberalus, kad ir kaip stengėsi būti atviras pasauliui, širdyje buvo didis konservatorius ir savo darbo kambaryje nelaikydavo Darvino ar Lajelio veikalų, baimindamasis, kad jų užkratas neplistų į sveikesnes jo knygas. Nebuvo pernelyg pamaldus, bet manė, kad bendras tikėjimas geranorišku Dievu palaiko visuomenės audinį, idant šis nedrikstų it nudėvėta paklodė. Mintis, kad vis dėlto žmonija nėra iš esmės kilni ir kad jo paties rūšis nėra

išrinktoji tauta, paliesta Dievo rankos, neduodavo jam ramybės priešaušrio valandomis; kaip daugumą ramybės neduodančių dalykų, jis stengdavosi tą mintį nustumti šalin, kad nebegrįžtų. Dar daugiau – kaltino save dėl to, kad Kora susižavėjo geologe Mere Ening: ji nerodė nė menkiausio susidomėjimo klampojimu tarp akmenų ir dumblo, bet per vieną Ambrouzų vakarienę buvo pasodinta greta pagyvenusio vyriškio, kuris sykį pasišnekėjo su Ening ir nuo tada mylėjo jos atminimą. Išklausiusi jo pasakojimų apie dailidės dukrą, sustiprėjusią, kai nutrenkė žaibas, ir apie pirmąją fosiliją, kurią ši rado būdama dvylikos, ir apie jos skurdą, kankinystę dėl vėžio, Kora taip pat ją pamilo ir dar mėnesių mėnesius apie nieką daugiau ir nešnekėjo – vien apie mėlynąjį liasą ir bezoarus*. Jeigu kas nors tikėjosi, kad jos aistra išblės, nuvargęs galvojo Čarlzas, tai tiesiog nepažinojo Koros.

Žvelgdamas į paskutinius orinukus, jis tarė:

– Juk dabar jau tikrai geriausia visa tai palikti žinovams: nebe tamsiaisiais amžiais gyvename, nebeturime kliautis keistuolėmis su krinoliniais, ropinėjančiomis su plaktukais ir teptukais. Juk yra kolegijų, draugijų ir stipendijų, ir panašiai.

– Tai kas? Tai ką man daryti? Sėdėti namie, planuoti vakarienę ir laukti, kol pristatys naujus batelius?

Kora įsiplieskdavo lėtai – įkarštis pirmiausia pasirodydavo akyse, šios sukietėdavo į titnagą.

– Ne, ką tu! – atsakė Čarlzas, regis, pajutęs aštrų žvilgsnį. – Niekas, kas tave pažįsta, to nesitikėtų. Bet juk esama *dabar* svarbių dalykų, kuriems galėtum skirti laiką ir mintis, o ne gyvūnų

* Mėlynasis liasas (angl. *The Blue Lias*) – uolienu darinys pietų, rytų ir vakarų Anglijoje, susiformavęs prieš 200 mln. metų; jame randama itin daug fosilijų, ypač amonitų. Bezoaras – gyvulių (ypač atrajojančių) virškinimo sistemoje iš nuosėdų susiformavęs akmuo, tikėta, stiprus priešnuodis.

liekanoms, kurios nieko nereiškė jiems esant gyviems ir dar mažiau reiškia dabar! – Iš nevilties mostelėjo Martos pusėn. – Gal galėtum įstoti į Martos draugiją, kaip ji vadinasi – ir spręsti Vaitčapelio kanalizacijos problemas ar gelbėti našlaičius Pekhame, ar kuo ji ten dabar užsiima?

– Taip, Kora. Negalėtum?

Martos mėlynos akys virto maldaujamaiais šaltiniais, ji vypojo Čarlzui žinodama, kad jos politiniam sąmoningumui tas nepritaria taip pat kaip ir Koros dumbliniems batams.

– *Nieko nereiškė!*

Kora giliai įkvėpė, ketindama išrėžti gerai surepetuotą kalbą apie savo mylimų gyvūnų liekanų reikšmę, bet Katerina uždėjo vėsią baltą ranką jai ant delno ir, lyg nė nepastebėjusi, kas vyko pastarąsias kelias minutes, paklausė:

– O tu ketini ten keliauti ir pati rasti koki padarą?

– Taip! Pamatysi – taip ir padarysiu! Maiklas niekada, – ištarusi jo vardą, susvyravo ir nejučia prilietė randą ant kaklo, – jam tai atrodė laiko švaistymas, neva man verčiau skaityti *The Lady* ir galvoti, kokio kirpimo sijoną segėsiu Savojoje. – Pasi-bjaurėjusi nustūmė lėkštę. – Še tau – dabar juk galiu daryti, ką tik noriu, tiesa?

Pažvelgė į kiekvieną iš jų, ir Katerina atsakė:

– Mielas vaikel, žinoma, kad gali, – ir mes tavimi labai didžiuojamės. Taip, Čarlzai?

Anas nuolankiai linktelėjo.

– Dar daugiau, mes galime padėti – pažįstu vieną šeimą, kurios kaip tik tau reikia!

– Tikrai? – sudvejojo Čarlzas.

Jo vienintelis draugas Kolčesteryje buvo pikčiurna pulkininkas Hovardas, ir jis neabejojo, kad išvysti Korą galėtų tapti paskutiniu smūgiu Hovardo kovų nualintai sveikatai.

– Čarlzai! Ransomai! Tie dieviški vaikučiai, tas baisus namas ir Stela su savo jurginiais!

Ransomai! Čarlzas nuo tos minties net nušvito. Viljamas Ransomas buvo Ambrouzų mylimas nevykėlis liberalo Parlamento nario brolis. Nevykėlis – nes jaunystėje nusprendė savo nemenką protą pašvęsti ne teisei ar Parlamentui, net ne medicinos tarnystei, bet Bažnyčiai. Dar blogiau: jam taip stigo įgimtų ambicijų, paprastai lydinčios mitrų protą, kad pastaruosius penkiolika metų tenkinosi ganydamas savo mažąją kaimenę nykiame kaime prie Blekvoterio žiočių, vedęs šviesiaplaukę fėją, dievindamas savo vaikus. Čarlzas ir Katerina sykį ten lankėsi, kai nenusisėkė kelionė į Harvičą, ir nuo tada amžiams pamilo Ransomų būrį. Katerina gniaužė saujoje popierinį paketėlį su jurginų sėklomis, iš kurių turėjo išaugti juodi žiedai. Atsigręžė į Korą.

– Patikėk – tokios tobulos šeimos dar niekada neregėjai. Gerasis tėvas Ransomas ir mažoji Stela, ne didesnė už fėją, bet dvigubai gražesnė. Gyvena Aldvinteryje, ten beveik taip blogai, kaip atrodo, – bet šviesią naktį matyti net Point Kleras, o rytais gali stebėti, kaip išplaukia Temzės baržos, gabenančios austres ir kviečius. Jei kas nors ir gali tau aprodyti tenykštę pakrantę, tai jie; nežiūrėk šitaip į mane, mieloji, juk puikiai supranti, kad negali sau klampoti be nieko, vien su žemėlapiu.

– Nepamiršk, tai svetimas krantas – tau gali prireikti žodynėlio. Ten yra bučinių vartų ir keisalių, užliejamų žemės akry, vadinamų druskynėmis. – Čarlzas nulaižė nuo piršto cukrų ir mąsliai pažvelgė į dar vieną pyragėlį. – Vilas sykį mane vedžiojosi po Aldvinterio kapines ir rodė kapus, kuriuos vadina laužtnugariais: kaimiečiai mano, kad jeigu miršti nuo džiovos, žemė įsmenga į karstą.

Kora pamėgino susitvardyti ir nesiraukyti. Kažkoks stuobrys kaimo kuratas, kuris svaidysis Kalvinu ir baismėmis, ir šykštuolė jo žmona! Paskubomis neįstengė sugalvoti nieko blogiau, o iš greta sustingusios Martos juto, kad jos įspūdis panašus. Bet vis tiek – juk nepakenktų koks vietinis, išmanęs Esekso geografiją. Be to, juk dvasininkas nebūtinai turi neišmanyti šiuolaikinio mokslo: tarp jos mėgstamiausių knygų buvo anoniminis Esekso klebono veikalas apie žemės senovę, kuriame buvo švariai nusikratoma mėginimų skaičiuoti sukūrimo datą remiantis Senojo Testamento genealogijomis.

Ji atsargiai pratarė:

– Galbūt Frensiui būtų į sveikatą. Žinot, kalbėjau si apie jį su Luku Garetu. Aišku, nemanau, kad jam kas nors negerai!

Išraudo, nes nieko taip nesigėdijo, kaip savo sūnaus. Puikiai matydama, kad greta Frensio nejauku ne vien jai, bet ir beveik visiems, kas tik su juo susipažįsta, ji neturėjo kaip pasiteisinti; jo atsainumas, jo aistros – tikriausiai jos kaltė, nes ką dar galėtų kaltinti? Garetas kalbėjo kaip reta mažai ir tyliai; jis pasakė:

– Negali jo patologizuoti – negali mėginti nustatyti diagnozės. Nėra keistumo kraujo tyrimų, jokio objektyvaus tavo ar jo meilės mato!

Galbūt, pritarė jis, jam padėtų analizė, nors ji nelabai rekomenduojama vaikams, kurių sąmonė vos pradėjusi formotis. Ji nieko negalėjo padaryti – tik toliau jį prižiūrėti geriausiai, kaip sugeba; mylėti jį, kiek tik jis jai leidžia.

Ambrouzai susižvalgė ir Katerina skubiai atsakė:

– Grynas oras jam būtų labai sveika, manyčiau. Gal leistum Čarlzui parašyti tėvui ir tave pristatyti? Aldvinteris vos už penkiolikos mylių nuo čia – žinau, kad sugebi toliau pėsčia nueiti! Galėtum ten praleisti bent popietę, tegu Stela pavaišina arbata.

– Parašysiu Viljamui ir duosiu tavo adresą – tikiuosi, apsisistojote „Jurgyje“? Pamatysit, visi labai susidraugausit ir rasit kalnus tų prakeiktų fosilijų.

– Mes apsisistojome „Raudonajame liūte“, – atsakė Marta. – Kora manė, kad jis atrodo autentiškas, ir nusivylė neradusi ant grindų šiaudų ir prie baro pririštos ožkos.

Tėvas Ransomas, piktai pagalvojo ji: lyg kažkoks lėtapėdis klebonas ir jo rubuiliai vaikiūkščiai galėtų sudominti jos Korą! Bet kai kas nors būdavo geras jos draugei, visada pelnydavo jos lojalumą, todėl ji suvertė paskutinius pyragėlius Čarlzui į lėkštę ir visai nuoširdžiai pasakė:

– Kaip malonu vėl jus matyti; kaip manot, ar dar apsilankysit Esekse prieš mums išvykstant?

– Tikriausiai. – Jis nutaisė taurios kančios miną. – O iki tol tikimės, kad jūs rasit ir anatomizuosit naują rūšį ir būsite pasiengusios statyti priestatą „Syborn“ Pilies muziejuje.

Jis nežymiai mostelėjo žmonai rodydamas, kad jiems reikia eiti, pasiėmė paltą, o tada, pusiau įkišęs ranką į rankovę, aiktelėjo ir išsišiepęs atsigrėžė į Korą.

– Kaip mes pamiršom! Ar girdėjai apie keistą padarą, dėl kurio vietiniai šaukiasi visų dievų?

Katerina kvatodama sudraudė:

– Čarlzai, nesišaipyk – tai tik kažkoks iškreiptas gandas.

Vargais negalais vilkdamasis švarką, Ambrouzas nekreipė dėmesio į žmoną.

– Štai tau mokslo mįslė – padėk tą baisią skrybėlę ir klausykis! Prieš tris šimtus metų ar panašiai Henhame, už dvidešimties mylių į šiaurės vakarus nuo čia, apsigyveno drakonas. Paklausk bibliotekoje – tau parodys raštelius, kurie buvo iškabinėti visame mieste: ūkininkų liudijimus ir paveiksliuką – kažkokį leviataną odiniais sparnais ir dantytais nasrais. Jis gulėdavo, šildydavosi

saulutėje ir kaukšėdavo snapu – *snapu*, supranti – ir niekas per daug neėmė į galvą, kol vienam berniukui lūžo koja. Netrukus padaras dingo, bet gandai nebenutilo. Kaskart, kai prapuldavo derlius arba užtemdavo saulė, ar užplūsdavo rupūžės, kas nors kur nors išvysdavo žvėrį upės pakrantėje ar tykantį kaimo aikštėje. Ir klausyk: *jis grįžo!*

Čarlzas tiesiog švytėjo, lyg pats asmeniškai būtų išperėjęs padarą specialiai jai, ir Korai net buvo gaila gadinti jo džiaugsmą.

– Ak, Čarlzai, žinau – girdėjau! Mes ką tik išklausėme paskaitą apie Esekso žemės drebėjimą – tiesa, Marta? Ir kaip jis kažką išjudino upės žiotyse. Vos tvardausi nelėkusi ten tučiuojau su užrašų knygute ir fotoaparatu, kad pati pasižiūrėčiau!

Katerina bučiniu paguodė vyrą ir ramiai tarė:

– Stela Ransom mums parašė ir apie jį papasakojo. Naujųjų metų dieną į Aldvinterio druskynės išplovė vietinį žmogų nusuktu sprandu. Manychiau, girtas papuolė į potvynį, bet visas kaimas sukilo. Padarą kelis syk pastebėjo prie pat kranto, o kažkas prisiekė matęs jį plaukiantį aukštyn Blekvoteriu vidurnaktį, žudiko akimis. Štai, Čarlzai, tiesą sakei – ar esi kada matęs, kad kas nors šitaip džiūgautų?

Kora muistėsi ant kėdės it vaikas, tąsė plaukų sruogą.

– Visai kaip Merės Ening jūros drakonas prieš tiek metų! Kas pusmetį spausdina straipsnį apie tai, kaip ir kur galėtų vis dar gyventi išnykę gyvūnai; įsivaizduokit, tik įsivaizduokit, jeigu jį aptiktume tokioje nykioje vietoje kaip Esekas! Ir įsivaizduokit, ką tai reikštų: duomenis, kad gyvename senutėliame pasaulyje, kad esame natūralios pažangos, o ne dievybės kūrinys...

– Nagi – dėl to tai nežinia, – atsakė Čarlzas. – Bet neabejoju – tu susidomėsi. O jei apsilankysi Aldvinteryje, paprašyk Ransomų, kad tau parodytų saviškį Esekso slibiną: vieno bažnyčios klaupito ranktūriu šliaužia sparnuota gyvatė, nors nuo tada,

kai slibinas vėl ėmė rodytis, gerasis klebonas grasina ją nulupti kaltu.

– Nuspręsta, – pasakė Kora. – Rašyk laiškus, kiek tik nori; dėl vieno jūros drakono ištersime nors ir šimtą klebonų – tiesa, Marta?

Palikusios Čarlzą apmokėti sąskaitą ir milžiniškus arbatpinigius, kuriais gydė sąžinę, moterys išėjo į Didžiąją gatvę. Lietus nurimo, joms ant kelio krito saulėlydžio metamas Šv. Mikalojaus šešelis. Katerina parodė platų baltą viešbučio fasadą kitoje gatvės pusėje.

– Tuoj pat lipu viršun, susirasiu laiškų popieriaus ir įspėsiu, kad tu neši nelaimės su savo londonietiškais pažiūromis ir bjauriu paltu. – Timptelėjo Korą už rankovės ir pridūrė: – Marta, gal gali kuo nors padėti?

Kadangi pusė malonumo, šitaip nudriskusiai apsitaisius, buvo šiurpinti draugus, Kora pasistatė apykaklę, berniokiškai pakreipė skrybėlę ir užsikišo nykščius už diržo.

– Būnant našle, iš tikrųjų nuostabiausias dalykas – kad nebelieka pareigos per daug stengtis būti moterimi; bet štai Čarlzas, iš jo žvilgsnio matyti, kad jam reikia vakare išgerti. Ačiū jums abiem, *mielieji*.

Pabučiavo juos ir per stipriai spustelėjo Katerinai ranką.

Būtų norėjusi dar pasikalbėti, paaiškinti, kad jos santuokos metai taip sumenkino jos laimės lūkesčius, jog sėdėti su arbatos puoduku, visai negalvojant, kas laukia anapus Fauliso gatvės užuolaidų, atrodė beveik tikras stebuklas. Atsisveikinusi šypsniu, sparčiai žengė gatve „Raudonojo liūto“ pusėn, svarstydamą, ar lange tik ne Frensis veidas ir ar jis apsidžiaugs ją išvydęs.

Čarlzas Ambrouzas
„GARIKO“ KLUBAS
Vakarų Centrinis Londonas

Mano mielas Vilai,

tikiuosi, esi sveikas, ir ilgai nebetruks, kol vėl pasimatysim. Katerina prašo perduoti Stelai, kad jos jurginai užaugo labai gražūs, bet pražydo mėlynai, o ne juodai – gal dėl dirvos?

Rašau norėdamas Tave supažindinti su labai brangia mūsų drauge, nes manau, kad jai būtų naudinga susipažinti su jumis abiem. Ji – Maiklo Syborno našlė; jis mirė šių metų pradžioje (galbūt prisiminsi – buvai toks malonus ir meldeisi už jo sveikatą, bet, regis, Visagalio valia buvo ne tokia).

Ponią Syborn pažįstame daug metų. Ji nepaprasta moteris. Mano nuomone, jos protas išskirtinis – net, sakyčiau, vyriškas! Ji šiočia tokia gamtininkė; Katerina sakė, kad tai – naujausia aukštuomenės damų mada. Man regis, tai visai nepavojinga, o jai, rodos, teikia malonumą po sielvarto meto.

Neseniai ji atvyko į Eseką kartu su sūnumi ir palydove, ketindama tyrinėti pakrantę (kiek suprantu, kažką apie paukščio liekanų fosiliją Voltone prie Neizo), apsisėjo Kolčesteryje. Žinoma, papasakojau jai Esekso slibino legendą ir gandus, kad jis grįžo, ir apie įdomų raižinį Visų Šventųjų bažnyčioje, ir ji labai susidomėjo, ketina atvykti.

Jei ji pasirodytų Aldvinteryje (o kiek pažįstu Korą, ji jau planuoja kelionę!), galbūt judu su Stela galėtumėte ją

*priimti? Ji leido man jums perduoti dabartinį jos adresą,
kurį pridedu kartu su geriausiais mūsų linkėjimais, kaip
visada –*

nuoširdžiai Jūsų

ČARLZAS HENRIS AMBROUZAS

Aldvinterio parapijos klebonas tėvas Viljamas Ransomas įdėjo laišką atgal į voką ir susimąstęs pastatė jį ant palangės. Čarlzą Ambrouzą visada prisimindavo su šypsena – tas be saiko mėgdavo pažindintis su žmonėmis, dažnai (nors tikrai ne visada) iš nuoširdaus draugiškumo, ir visai nebuvo stebėtina, kad taip pamėgo našlę, – bet, nepaisant šypsnių, nuo laiško jam darėsi nejauku. Gal ir negalėjai sakyti, kad nenorėjo matyti atvykėlių, bet vienas kitas posakis (*aukštuomenės damų... vyriškas protas...*) buvo tyčia parinktas taip, kad keltų nerimą bet kokiam uoliam Bažnyčios tarnui. Įsivaizdavo ją taip aiškiai, lyg į voką būtų įdėta ir nuotrauka: vienišą žengiančią į paskutinį gyvenimo etapą, susisupusią į tiulį, nežinia ko susižavėjusią naujaisiais mokslais. Jos sūnus, žinoma, atvyko iš Oksfordo ar Kembridžo ir kartu atsiveš kokią nors slaptą ydą, kuri arba sužavės Kolčesterį, arba padarys jį visiškai netinkamą civilizuotai draugijai. Ji tikriausiai minta vien virtomis bulvėmis ir actu, tikėdamasi, kad Bairono dieta pataisys jai figūrą, ir beveik neabejotina, kad turės anglokatalikiškų polinkių, baisėsis, kad ant Visų Šventųjų altoriaus nėra puošnaus kryžiaus. Per penkias minutes jis įtaisė jai bjaurų šunėką skreite, pataikūnę palydovę vien iš kaulų ir skūros, žvairą akį.

Visa paguoda buvo tai, kad Aldvinteryje visiškai nebuvo ko žiūrėti, ir jis neišivaizdavo, kaip aukštuomenės dama – net ir nuobodžiaujanti ilganosė našlė – vargintusi čia vykti. Kiekvieną

pavasarij pasirodydavo keletas aistringų gamtininkų, norėdami aprašyti tuos kelis jūrų paukščius, praskrendančius virš druskingų pelkių, bet net ir šie būdavo nykiausių įmanomų rūšių, jų murzinos plunksnos taip sutapdavo su aplinka, kad dažnai jų negalėdavai pastebėti. Aldvinteryje buvo viena užėiga ir dvi parduotuvės, ir nors kaimo aikštė kartais būdavo laikoma ilgiausia, jei ir ne didžiausia Esekse, net ir vietiniams miestelis buvo taip mažai kuo patrauklus. Be bažnytėlės įdomybių – jų kiekvienam naujam klebonui iš tikrųjų būdavo truputį gėda – vienintelis įdomus dalykas penkių mylių spinduliu buvo pajuodęs kliperio korpusas, išnyrantis, kai Blekvoterio žiotyse atslūgdavo potvynis, o derliaus metu kaimo vaikų išpuošiamas lyg per kokias pagoniškas apeigas, kurioms klebonas deramai nepritarė. Geležinkelio linija baigėsi už septynių mylių į vakarus, todėl avižas ir miežius į malūną Sent Osite, o paskui ir parduoti į Londoną ūkininkai gabendavo baržomis. Galbūt geriausias dalykas, kurį buvo galima pasakyti apie Aldvinterį, – kad jis, nebūdamas nei turtin gas, nei gražus, bent jau nebuvo itin nuskurdęs. Eseksei nebūdinga liūdnei susitaikyti su permainomis ir griūtimi, ir kai Jonui Miežiui* ėmė kelti grėsmę pigūs importuoti grūdai, vienas kitas ūkininkas pamėgino auginti kmynus ir kalendras, jie kartu išsi nuomojo kuliąmąją, kuri ne tik pribloškiamai padidino prikultų grūdų kiekį, bet ir į visą kaimą atnešė šventę – vaikai susispietė pasigėrėti jos dydžiu, griausmingu balsu, garų gūšiais.

Vilas pajuto užplūstant bjaurią nuotaiką; atsispyręs pagundai švystelėti laišką į ugnį, paslėpė jį po lapeliu, taryt atneštu Džono, mažiausiojo berniuko. Tai buvo piešinys – galbūt aligatorius, užsiauginęs porą sparnų, bet galbūt ir labai didelis vikšras,

* John Barleycorn – liaudies dainos personažas. Dainoje Miežį pasmerkia mirti, paskui jį arią, akėja, sėja ir kitaip kankina; galiausiai Miežis miršta, bet vėliau, vėl sudygęs, prisikelia, o iš jo pagamintas alus gaivina ir linksmina žmones.

édantis drugi. Motina buvo įsitikinusi, kad tai – naujausias jo genialumo įrodymas, bet Vilas tuo abejojo: prisiminė ir pats visą vaikystę paišęs į užrašų knygutes variklius ir aparatus, tokius sudėtingus, kad kol pripiešdavo vieną puslapį, pamiršdavo, kam skirtas aparatas ankstesniame, – ir kas gi iš to išėjo?

Nuotaiką jam gadino ne vien našlės, tikriausiai niekuo nepavojingos, grėsmė, bet ir neramumai, pastaruoju metu apnikę parapiją. Jis apžiūrinėjo Džono piešinį, ir šįsyk jam pasirodė, kad tai – sparnuotas jūros drakonas, artėjantis prie kaimo. Nuo tada, kai Naujųjų metų rytą Blekvoterio pelkėse aptiko skenduolį – nuogą, galva apsuhta beveik 180 laipsnių, plačiai atmerktose akyse sustingęs siaubas, – Esekso slibinas nustojo buvęs vien priemone vaikams drausminti ir ėmė klajoti gatvėmis. Penktadienio vakarais geriantieji „Baltajame kiškyje“ tikindavo jį matę, druskynėse žaidžiančių vaikų nebereikėdavo raginti grįžti namo iki sutemstant, o Vilas, kad ir kiek šaukėsi blaivaus proto, niekaip negalėjo jų įtikinti, kad skenduolį pražudė tiesiog gėrimas ir potvynis, niekas daugiau.

Jis pasiryžo prasiblaškyti apeidamas parapiją – pakeliui aplankydamas keletą žmonių, kur tik užgirs, tildydamas gandus apie jūros drakoną. Pasiėmė skrybėlę ir paltą, prie raštinės durų kažkas kuždėjosi (vaikams čia eiti buvo draudžiama, bet retsykais jie miklindavo durų rankeną) – šūksniu pagrasino dvi savaites penėsiąs vien duona ir vandeniu ir, kaip visada, išlipo pro langą.

Tą dieną Aldvinteriui tiko jo pavadinimas*: kieta žemė apšarmojusi, blyškų dangų gniaužia juodi ažuolai. Vilas susikišo rankas į kišenes ir ėmė žingsniuoti. Už nugaros likęs raudonų plytų namas buvo naujas tą dieną, kai jis pirmą kartą peržengė jo slenkstį, o Stela lėtai krypavo iš paskos plytelėmis grįstu takeliu,

* *Aldwinter* – senas + žiema (angl.).

rankomis susiėmusi išpampusį pilvą, eilės gale – Džoana, už virvelės vedina nematomu augintiniu (jo rūšis taip ir nebuvo nustatyta). Erkeriai abiejuose aukštuose priminė nedidelius bokštelius abipus laukųjų durų, o virš jų pro spalvoto stiklo stoglangį kiekvieną popietę vieną valandą krisdavo šviesa. Didžiausias namas vienintelėje gatvėje, einančioje per kaimą, vedančioje į pietus nuo Kolčesterio ir pasibaigiančioje nedidelėje prielaukoje, kur dabar išmetusi inkarą plūduriavo tik viena barža, buvo ryškus ir tvirtas, išsiskyrė iš viso kaimo. Jam niekada neatrodė, kad namas turi daug pranašumų, išskyrus gerą izoliaciją ir tokį didelį sodą, kad vaikus galėjai paleisti lakstyti valandų valandas, bet suprato, jog jam pasisėkė: bent vienam jo pažįstamam klebonui teko kęsti, regis, į žemę smengantį namą, kurio valgomojo viršutiniuose kampuose augo vyro delno dydžio grybai.

Išėjęs į gatvę, vadinamą Aukštutine, pagerbiant nežymų jos aukštį nuo jūros lygio, Vilas pasuko kairėn ir perėjo per viešąją dalį. Kelios apsiblaususios avys maumojo po Aldvinterio ąžuolu, garsėjančiu tuo, kad vieną sykį priglaudė išdavikui Karoliui lojalų pulką, – pažiūrėti tokiu juodu, kad atrodė suanglėjęs. Žemutinės jo šakos linko nuo savo svorio, rietėsi žemės link, paskui vėl šaudavo aukštyn, todėl pavasarį medis atrodydavo apsuptas atžalyno. Žemyn nulinkusiose šakose susidarydavo patogių vietų, kur vasarą sėdėdavo įsimylėjęliai; Vilui einant pro šalį, moteris išskleidė raudoną sijoną ir švystelėjo paukščiams maisto likučių. Už ąžuolo, nuo kelio atskirta samanotos tvoros, kaip visada jį kvietė Visų Šventųjų bažnytelė kukliu bokštu; juk tikrai derėtų kurį laiką pasėdėti ten, nuogame šaltame klaupte, ir palaukti, kol atvės įniršis, bet kas nors šešėlyje gali laukti palaiminimo ar sudraudimo. Pernai, pasirodžius Esekso slibinui (jis paprato tai vadinti „Neramumais“, nenorėdamas suteikti vardo paskaloms), jo laiko žmonės pageidavo vis dažniau. Atrodė – nors

niekas taip nesakydavo, bent jau jam girdint, – kad visi teisiami, neabejotinai pelnytai, ir vien jis galįs juos atpirkti; bet kaip jis galėjo juos paguosti, kartu nepatvirtindamas staiga sukilusios jų baimės? Negalėjo – kaip negalėjo pasakyti Džonui, dažnai nubundančiam naktį, „mudu kartu vidurnaktį nueisime ir nudobsimė tą pabaisą, gyvenančią po tavo lova“. Tai, kas suręsta ant apgaulės, kad ir iš kokių gerų norų, neatlaikys nė pirmojo smūgio. O laiko sakyklai ir klauptams pakaks rytoj, kai Viešpaties dieną patekės saulė; kol kas jis taip nekantriai troško pasidairyti po druskynes ir prisipildyti tuščio oro, kad bėgo beveik tekinas.

Tolyn pro „Baltąjį kiškį“ (mano mielas Mansfildai, dvasininkui tai juk neįmanoma, kaip, manyčiau, pats žinai!), pro dailius namukus su ciklamenais ant palangių (ačiū, ji visiškai sveika: garbė Dievui, gripas praėjo...) iki ten, kur Aukštutinė gatvė leidosi krantinės link. Žinoma, ir krantinę vargu ar galėjai vadinti krantine – tiesiog Blekvoterio užutekis, sutvirtintas mūru, kuris atlaikydavo, regis, ne daugiau kaip vieną sezoną ir kiekvieną pavasarį būdavo iš naujo renčiamas iš visko, kas papuola po ranka. Henris Banksas, gargantis žiotimis aukštyn žemyn savo barža, po kviečių ir miežių maišais gabenantis nežinia ką nežinia kur, sukryžiaavęs kojas sėdėjo ant krantinės ir lopė bures – sušalusios jo rankos buvo tokios pat papilkėjusios kaip audinys. Išvydęs Vilą, pasišaukė jį ir tarė:

– Jos vis dar nė žymės, tėve, nė žymės.

Graudžiai trūktelėjo iš gertuvės. Praėjo jau keli mėnesiai nuo tada, kai Banksas neteko valties, o draudimo išmokos negavo, nes tvirtai nebuvo pririšęs jos prie krantinės, mat tuo metu tikriausiai buvo girtas. Banksas labai dėl to sielojosi ir visiems, kas tik norėdavo girdėti, pasakojo, kad naktį ją pavogę Mersio austrių rinkėjai, o jis visada buvęs tiesus žmogus, Greisė galėtų paliudyti, jei tebebūtų gyva, amžiną jai atilsį.

– Tikrai? Kaip gaila, Banksai, – nuoširdžiai atsakė Vilas. – Neteisybę pakelti visų sunkiausia. Aš būtinai jos žvalgysiuosi.

Jis atsisakė gurkštelėti romo, apmaudžiai parodęs koloratę, ir nuėjo toliau – pro krantinę, atslūgusį vandenį dešinėje ir tolyn, kur tarsi pilkos plunksnos, susmaigstytos į žemę, greta nuogu uosiu stirksojo nedidelės kalvelės. Anapus uosiu buvo paskutinis Aldvinterio namas – kiek tik jis prisiminė, visada vadintas Pasaulio kraštu. Išlinkusios jo sienos sulipdytos samanomis ir kerpėmis; metams bėgant, namas plėstas, pamažu dėl pašiurių ir priestatų jis padvigubėjo, priminė gyvą padarą, puotaujantį ant kietos žemės. Sklypas aplink aptvertas iš trijų pusių, ketvirtoji atsisvėrė tiesiai į druskingos pelkės žolę, o iš ten – į blyškų dumblo lopinėlį, išvogotą silpnoje saulėje žvilgančių upeliūkščių.

Vilui artinantis prie Pasaulio krašto, vienintelis jo gyventojas buvo taip užsimaskavęs palei namo sienas, kad, kai pasirodė, tai buvo lyg apžavai. Ponas Kraknelis atrodė pagamintas iš to paties, iš ko ir jo namas: paltas žalias kaip samanos ir toks pat permirkęs, barzda raudona kaip nuo stogo byrančios molio čerpės. Dešinėje rankoje laikė mažą pilką kurmio kūnelį, o kairėje – lenktinį peilį.

– Atsitrauk, tamsta, tėve, kad palto neapdergčiau, – pasakė, ir Vilas pakluso, pamatęs ant tvoros iškabinėtus gal tuziną ar daugiau kurmių – bet šitie buvo nudirti, jų kailiai it šešėliai karojo nuo užpakalinių kojų. Blyškios letenos, tokios panašios į vaikų rankytes, akiai siekė žemės. Vilas apžiūrėjo artimiausią.

– Na ir laimikis – ir po pensą kiekvienas?

Nors žmogui skirta viešpatauti gyvūnams, jis vis tiek visada gėrėjosi mažaisiais ponaičiais aksominiais švarkeliais ir troško, kad alinantį ūkininkų karą būtų galima užbaigti švelnesniais būdais.

– Teisingai, po pensą, dar šiltas darbas.

Paguldė padarėlį ir įgudusiu judesiu įpjovė kilpą aplink riešus ir kulkšnis.

– Dvidešimt metų gyvenu Aldvinteryje, ir vis tiek jūsų papročiai mane stebina. Nejau nėra geresnio būdo neleisti kurtams gadinti derliaus negu vaikyti juos nudaigotais broliais?

Kraknelis susiraukė.

– Ak, aš turiu tikslą, Klebone, juk tamsta žinai – juk matai, kad turiu tikslą! – Džiugiai užkišo pirštą tarp odos ir mėsos ir patikrino, ar lengvai atsiskirs. – Žinau, kad *kai kas* mano, kad man, kaip sakoma, šiek tiek trūksta iki šilingo, nors pastaruoju metu jokio šilingo ir nesu matęs, tenkinuosi vienu kitu pensu, kuris pasitaiko. – Čia jis nutilo ir pažvelgė tiesiai Vilui į kišenės, tada vėl nuleido akis į savo darbą. – Tačiau štai tamsta, Dievo žmogus, klausinėji, ar aš turiu tikslą!

– Pajutau, – rimtai atsakė Vilas, – lyg nuojauta pakuždėjo.

Oda luposi nuo mėsos, lyg popierius plyštų. Kraknelis iškėlė darbą, apžiūrėjo, patenkintas savo sugebėjimais; nuo karšto pliko kūnelio į šaltą orą rangėsi garas.

– Vaikyti, o taip. – Smagi jo nuotaika subjuro, jis ėmė kuistis su vielute, kuria pervėrė rausvą gyvūnėlio nosytę iš vienos šnervės į kitą ir trisryk apsuko aplink tvoros mieta. – Vaikyti, sako jis! Nors sakyčiau, kad nei dabar, nei vėliau nesužinosi, ką aš vaikau; kai pasigirs raudojimas ir graudus verksmas, tai mes raudosime savo vaikų ir nesileisime paguodžiami, nes jų nebėra...

Ranka, laikanti vielutę, truputį suvirpėjo, ir Vilas pasibaisėjęs pamatė, kad virpa ir apatinė lūpa. Pirmasis impulsas, kylęs ir iš profesijos, ir iš instinkto, buvo tarti paguodos žodį – bet tučtuojau nupurtė ir susierzinimas. Tai senis irgi pasidavė kažin kokiam šviesos žaismui, užvaldžiusiam visą kaimą! Jis prisiminė savo dukrą, bėgančią namo ir raudančią iš siaubo dėl to, kas galbūt šliaužia upe aukštyn jų link, ir raštelius, įmestus į aukų

dėžutę, raginančius jį pamoksle skatinti atgailauti už visas nuodėmes, kurios tik galėjo atvesti tokią bausmę į jų kiemą.

– Pone Krakneli, – tarė žvaliai, galbūt truputį šmaikščiai – tegu mato, kad nėra ko daugiau bijoti, tai tik ilga žiema ir vėlyvas pavasaris, – pone Krakneli, gal ir nesu tinkamas tapti vyskupu, bet klaidingai cituojamą Šv. Raštą pažįstu. Mūsų vaikams negresia joks didesnis pavojus negu visada! Kur tamstos protelis? Kur jį padėjai? – Ištiesė ranką ir pavaizdavo apieškąs ano kišenės. – Juk tamsta nesakysi, kad iškabinai šituos vargšus žvėrelius tam, kad nuvytum kažkokią – kažkokią legendinę jūrų gyvatę Blekvoteryje!

Kraknelis atlyžo ir šyptelėjo.

– Tamsta, Klebone, tikras džentelmenas, kad apskritai mini mano protelį, turint galvoje, kad dauguma nėra netiki, kad kada nors galėjau turėti tokį dalyką kaip protelis. – Meiliai paglostė nudirtą kurmio nugarą. – Bet, nepaisant to, visada sakiau ir dabar sakau, kad atsarga gėdos nedaro, ir jei koks žmogus ar padaras sumanytų artintis čia, prie Pasaulio krašto, mano mažosios kaliausėlės jį priverstų susimąstyti. – Nykščiu parodė už namo, kur pora pririštų ožkų stropiai rupšnojo žolės apskritimą. – Man draugiją palaiko Gogas ir Magogas, supranti, tamsta, jos ne tik duoda pieno ir sūrio, kuriuos taip mėgsta ponija Ransom; nerizikuosiu jų prarasti! Ne! Neliksiu vienas!

Vėl ėmė virpėti, bet dabar Vilas jautėsi tvirčiau: per pastaruosius trejus metus jis tris kartus drauge su Krakneliu stovėjo prie kapo – pirma žmona, paskui sesuo, tada sūnus.

Suėmė senį už peties.

– Neliksi – aš turiu savo kaimenę, o tu savo, ir jomis abiem rūpinasi tas pats Ganytojas.

– Gal ir taip, ir už tai tamstai dėkoju – bet rytoj vis tiek neišvysi manęs bažnyčios tarpduryje. Aš juk pasakiau, Klebone:

jei pasiims ponią Kraknel, Visagalis turės apsieiti be manęs, juk tamsta prisimeni, kad taip sakiau; kad ir kas nutiktų, aš neper-sigalvosiu.

Dabar jo veido išraiška priminė užsispyrusio vaiko, ir tai buvo taip daug geriau už ašaras, kad Vilas vos susitvardė nenu-sijuokęs ir labai rimtai, gerai suprasdamas, kiek kainuoja toks sandoris su Dievu, pasakė:

– Tamsta pasakei, ir aš neturiu teisės stoti tarp žmogaus ir jo žodžio.

Druskynėmis namo link šliaužė vanduo, leidosi šalta saulė. Anapus pelkės iš Aldvinterio buvo matyti ne koks nors kitas kaimas tolimajame Blekvoterio krante, o platus horizontas, kur žiotys sruvo į Šiaurės jūrą. Vilas išvydo namo plaukiančio žvejų laivo žiburius ir prisiminė Stelą – jau pavargusią, vaikų tąsomą už smulkių rankelių, atitraukiančią užuolaidą ir žvelgiančią pro Iš-daviko ažuolą, matančią jį pareinant. Pasiilgęs jos ir vaikų balselių už raštinės durų, staiga pasibjaurėjo samanotu namu, smengan-čiu į savo sklypą; tada prisiminė Kraknelį kapinėse, metantį saują žemių ant mažo pušinio karstelio, ir dar pastovėjo prie vartų.

– Dar minutėlę, tėve, – pasakė Kraknelis, – kai ką tamstai duosiu.

Vėl pranyko namo sienoje, o po akimirkos išniro su porele ką tik sugautų žvitriaakių triušių, kuriuos atkišo Vilui.

– Perduok, tamsta, mano linkėjimus poniai Ransom, kuriai reikia daug jėgų, nes ji gimdo vaikus; ponia Kraknel sakydavo, kad nuo to skystėja kraujas.

Dovanodamas nušvito iš malonumo, o Vilas maloniai pa-ėmė triušius, jam net gerklę gniaužė. Išsikeps puikų apkepą, sakė jis, kaip tyčia, Džonio mėgstamiausią; tuomet, tarsi norėdamas kuo nors atsidėkoti, pasikabino triušius ant diržo, ūkininkų pa-pročiu, ir tarė:

– Pone Krakneli, papasakok, tamsta, ką esi matęs, nes negaliu apsispręsti, kuo ir kada tikėti. Nuskendo vargšas žmogus – bet juk, šiaip ar taip, žiemą nuskęsti pasitaiko ne taip jau retai. Girdėjau, kad išskrosta avis, bet juk ir lapėms reikia pramisti, o vaiką, kurį sakė pasimetus visai nakčiai, kitą rytą surado patalynės spintoje, kur jis kirto mamos saldainius. Banksas savo barža neša keistas žinias iš Sent Osito ir Maldono, bet mudu juk žinome, kad jis melagis, tiesa? O tarpduriuose ir prie Užeigos kuždamasi, neva iš laivo Point Klere buvęs pagrobtas kūdikis, bet kas gi ima kūdikį į jūrą, kai dienos trumpos ir šaltos? Papasakok, tamsta, kad pats regėjai ką nors baisaus, galbūt tada patikėsiu.

Pažvelgė seniui tiesiai į akis, kurios, regis, vis sukosi nuo jo; jos nuslydo per petį ir nukrypo į tuščią horizontą už nugaros.

Žinodamas, kad tylą brangi, Vilas nekalbėjo, ir po akimirkos Kraknelis – atsidusęs, gūžčiodamas, čiupinėdamas peilį – pratarė:

– Svarbu ne ką *matau*, bet ką *jaučiu*; eterio juk nematau, bet jaučiu, kaip jis ateina ir išeina, ir esu nuo jo priklausomas. *Jaučiu*, kad kažkas artinasi; anksčiau ar vėliau, paminėsi mano žodį. Taip buvo ir anksčiau, kaip tamsta gerai žinai, bus ir vėl – jei ne prie mano gyvos galvos, tai prie tamstos ar prie tamstos vaikų, ar prie tamstos vaikų vaikų, todėl aš ruošiuosi lyg į mūsų, Klebone, ir jei akimirką išdrąsėčiau, patarčiau ir tamstai panašiai elgtis.

Vilas prisiminė bažnyčioje išraižytą senosios legendos palikimą ir pasigailėjo (nebe pirmą sykį), kad vos čia atsikraustęs nepasiėmė kūjo ir kalto.

– Visada labai gerbiau tamstos nuomonę, pone Krakneli, ir toliau gerbsiu; galbūt tamsta gali save laikyti Aldvinterio sargybiniu čia, Pasaulio krašte, ir savo sode pastatyti įspėjamąjį švyturį. Viešpats tenušviečia tave savo veidu, nori to tamsta ar ne! – pasakė Vilas, o taip šviesiai palaiminęs apsigrėžė ir nuėjo namo.

Jam rodėsi, kad eina trupučiuką sparčiau už naktį, kad prie durų atvyktų akimirką prieš sutemstant. Kraknelio kaliausės ir aiškiai matoma baimė jį suglumino – ne dėl to, kad būtų manęs, jog Blekvoteryje drykso kokia nors pabaisa, laukdama savo valandos, bet dėl to, kad jautėsi neatlikęs savo pareigų, jei jau jo parapijiečiai pasidavė tokiems bedieviškiems prietarams. Niekas nesutarė dėl pabaisos dydžio, pavidalo ir kilmės, bet, regis, visiems buvo aišku, kad ji mėgsta upę ir aušrą. Nebuvo jokių užpuolimų liudininkų, bet savaitėmis nuo vasaros pabai- gos neregimąjį padarą kaltindavo dėl kiekvieno praganyto vaiko ir kiekvienos lūžusios kojos. Net girdėjo šnekant, kad jo šlapi- mas nuodijęs vandens siurblių Fetlvele ir sukėliąs ligas, nuo kurių Naujųjų metų naktį trys mirę. Priešindamasis švelniems Stelos siūlymams tiesiogiai kalbėti iš sakyklos, mieliau rinkosi žvitrią laikyseną, apskritai nepripažįstančią Neramumų, net kiekvieną sekmadienį matydamas, kad jo tikintieji – be žodžių, vieningai – nesėda į klauptą su išraižytu slibinu, lyg, artinantis prie jo, jų siaubas įgytų mėsos ir kaulų.

Naktis mynė jam ant kulnų, o jis ėjo, vieną sykį apsigręžė pasižiūrėti tekančio balto mėnesio randuotu veidu. Vėjas nen- drėse stiprėjo, jos nutęsė vieną gedulingą gaidą, Vilas tiesiai po šonkauliais pajuto virpulį, labai jau panašų į baimę, ir nusijuokė: štai – kaip lengva nusigręžti nuo paprasčiausio šešėlio. Ir gal- būt būtų išmintinga pasinaudoti Neramumais, jei jau pasirodys neįmanoma nekreipti į juos dėmesio – mažai kas taip užtikrin- tai atgręžia širdis amžinybės pusėn kaip baimė. Priešais sužibo Aldvinterio šviesos, kažkur tarp jų laukė jo šeima – jų kūnai tvirti, šilti, kvėpiantys muilu, kiekvienas su plonais šviesiais pū- keliais ant skruosto, kaip ir jo vaikystėje; visiškai tikri, nepanei- giami, nė akimirką nenutylantys ir nenurimstantys, ir joks še- šėlis neįstengtų jų sutramdyti – ir jį užliejo toks džiugesys, kad

patyliukais šūktelėjo (o gal kartu ir įspėjo ar metė iššūkį, jei ne-tyčia aplink trainiotūsi palaidas laukinis šuva?) ir pusmylį namo parbėgo tekinas. Džonas laukė, stovėjo ant vienos kojos ant vartų stulpo su baltais naktiniais. Išvydęs Vilą, užriaumojo:

– *Adatom pirštus lyg bado!* – Ir įsikniaubė tėvui į paltą. Sprandu pajutęs triušio kailiuką, pridūrė: – Negali būti! Tu parnešei man augintinį!